

עבודת רחל ועבודת לאה.

ספר מי השילוח - פרשת ויצא

שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל, איתא במדרש שלשה שמות יש לאדם, אחד מה שקראו לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראין לו בני אדם, ואחד מה שקנה לעצמו, ביאור הענין, מה שקוראין לו אביו ואמו היינו מה שניכר בצורת הולד מיד כשהוא נולד מה יהי חכם או טפש עצל או זריז וכדומה כי בדורות הראשונים ה' זאת החכמה מפורשת בעיני כל שה' מכירין בפרצוף הולד מה שיהי' מדות טבעו, וזה ג"כ שה' לבן קורא לבנותיו שמות כפי שה' מכיר בטבעם של כל אחת, שם רחל מורה שאוחזת קנאה ונצחון בלבה, ואינה מוציאה בשפתי' כמ"ש וכרחל לפני גוזה נאלמה, וה' קנאתה לש"ש כמ"ש ותקנא רחל באחותה, ושם לאה היא לשון נלאה שהיתה תמיד נלאה וצמאה לישועות הש"י, ענין השם שקוראין לו בני אדם היינו מה שרואין עסקיו וטבעו במה הוא משתדל, ושם שקונה לעצמו היינו מה שמתקן ומרפא החסרון שלו אפ' החסרון שנטבע בו מיום הולדו, וזה פ' הפסוק (משלי) רפאות תהי' לשרך היינו ולהחסרון הנמצא בו משעת הולדו, כי איתא בגמ' בתחילת יצירתו של אדם הוא מטבורו, וזה שאמר ישעי' הנביא ופושע מבטן קורא לך, ע"כ גדול מה שקונה הוא לעצמו, כי מלת שם בכל מקום מורה על שורש החיים, שכל הנפש הוא מדוגל בו:

ותאמר הפעם אודה את ה', איתא בגמ' אמר ר"י אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין לא יגעתי ומצאתי אל תאמין יגעתי ומצאתי תאמין, והנה בגמ' ודאי לא בשופטני עסקינן שזה האומר יגעתי ולא מצאתי איירי שאנו רואין שיגע הרבה ולא מצא וכן האומר לא יגעתי ומצאתי איירי שאנו רואין שלא יגע ומצא וא"כ איך שייד לאמור אל תאמין, אך עומק הענין הוא מבואר ברחל ובלאה, כי בטח אמנו רחל כמה תפלות וכמה בקשות בקשה שיושיע לה ה', אך מפני זה לא הועיל לה לפי שנאמר ותקנא רחל באחותה והוצרכה הקנאה להתברר אם היא קנאת סופרים שהוא לש"ש או קנאה בעלמא כפי דרך הטבע ח"ו, והנה התנהגות הש"י עם האדם אשר באותה הטובה שנתן בהמדה, בהמדה הזאת עצמה ברא בו חסרון, ע"כ לא יוכל הטובה לצאת לפועל קודם שיתרפא חסרונו, וקודם שיתרפא החסרון לא יועיל כמה תפלות וסיגופים להאדם עד שיתרפא חסרונו ואז יושע, ע"כ לפי שרחל הוצרכה להתברר במדות קנאה וקודם שנתבררה בזאת לא הועיל לה שום תפלה וכל יגיעתה, וע"כ כאשר בקשה מיעקב אבינו שיתפלל בעדה חרה אפו עלי', ולהבין זאת כי הלא כדין עשתה, כי מי שיש לו צרה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכן הקשה הרמב"ן ז"ל, אך מחמת שכתוב קודם ותקנא רחל, ע"כ ויחר ליעקב מחמת שמקודם היתה צריכה להתברר קנאתה, אך כשאמרה ליעקב הנה אמתי לפניך כו' ואבנה גם אנוכי ממנה, מזה נראה שכוונתה היתה לש"ש שהרי הכניסה צרתה לתוך ביתה, וזה פ' יגעתי ולא מצאתי אל תאמין אף שאנו רואין שיגע א"ע מ"מ לא ה' במקום הראוי לפניו להתיגע כאדם הרוצה לכנוס לבית ודופק שלא במקום הפתח אפילו ידפוק כל היום לא יועיל לו אבל כשיבא למקום הפתח וידפוק אז מיד יפתח לו, ולא יגעתי ומצאתי מובן בלאה עי כילדה את יהודה אמרה הפעם אודה את ה' לפי שלא בקשה ע"ז כי כבר נטלה חלקה מקודם כפי החשבון על ארבע אמהות ונראה כלא יגעתי ומצאתי, ואצל הש"י הוא הכל במשפט כי הש"י העיד עליה כי יגעה א"ע מאד בג' בנים הראשונים כמ"ש כי ראה ה' בעיני כי שמע ה' כי שנואה אנוכי, ונתן לה הש"י את יהודה כאדם שנותן הכרע לחבירו אם לוקח ממנו הרבה, ותוספתו של הקב"ה הוא מרובה על העיקר, וזהו יקרת נפש יהודה אשר גבר באחיו כי כל הגדולות יצאו ממנו, וע"ז אמרה הפעם אודה את ה', כי נפש כזה לא יולד בכח ובשכר צדקות וישרת האדם רק מברכת הש"י, כי כשיבא מכח האדם אינו בא רק כפי מעשיו, אבל מה שהש"י נותן הכרע מצדו אז הוא בלי שום גבול ע"כ תוספתו מרובה על העיקר, וע"כ נכתב על ותהר עוד, של שמעון ולוי מונח זרקא על כי הם באו לה ביגיעתה אבל על ותהר עוד על של יהודה נקוד קדמא ואזלא היינו בלא יגיעתה והבן: